

PÖYTÄKIRJA

Ilmastopaneelin 23. kokous

Aika: 27.8.2019, klo 12:00–16:00

Paikka: Helsingin yliopisto, Porthania, Sali P617 (Yliopistonkatu 3, 6. krs)

Paikalla:

Panelistit: prof. Markku Ollikainen (pj), Helsingin yliopisto, prof. Marja Järvelä, Jyväskylän yliopisto, tutkimusprof. Maria Kopsakangas-Savolainen, Oulun yliopisto, prof. Kati Kulovesi, Itä-Suomen yliopisto, johtava tutkija Timo Lanki, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, assistant professor Heikki Liimatainen, Tampereen teknillinen yliopisto, prof. Lassi Linnanen, Lappeenrannan teknillinen yliopisto, apulaisprof. Ilkka Ratinen, Lapin yliopisto, prof. Kristiina Regina, Luonnonvarakeskus, johtaja Jyri Seppälä, Suomen ympäristökeskus, tutkimusjohtaja Yrjö Viisanen, Ilmatieteen laitos.

Sihteeristö ja yhdyshenkilöt: metsäneuvos Heikki Granholm, maa- ja metsätalousministeriö, tohtorikoulutettava Sanna Lötjönen, Helsingin yliopisto, hallitussihteeri Janne Mänttari, liikenne- ja viestintäministeriö, teollisuusneuvos Juhani Tirkkonen, työ- ja elinkeinoministeriö.

Vierailijat: ympäristöneuvos Magnus Cederlöf, ympäristöministeriö, tutkija Päivi Meriläinen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Senior Consultant Riikka Rantakari, FitComm/Kaiku Helsinki.

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 12:10.

2. Asialistan hyväksyminen työjärjestykseksi

Asialista hyväksyttiin työjärjestykseksi.

3. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.

4. Tilannekatsaus ja syksyn toiminta

Kesälomien aikana oli IPCC:n maankäyttöraportin julkistus ja sen ympärillä käytävä keskustelu. Keskusteltiin tarpeesta tuottaa yksinkertainen suomenkielinen tiivistelmä raportista ja tästä ollaan mahdollisesti yhteydessä Suomen IPCC-työryhmään.

5. Sähköautot: laskuri ja raportti

Seppälä kertoi laskurin ja raportin tilanteesta. Laskurissa on mahdollista verrata yhtä aikaa kuuden erilaisen auton elinkaarisia päästöjä ja kustannuksia 15 vuoden ajalla. Sähköautolla akusto tuo alussa vähän enemmän päästöjä, mutta käytön aikana se kirii polttomoottoriauton ohi. Esitetyssä tilanteessa sähköauto tuo jo kolmen vuoden kuluttua kumulatiivisesti vähemmän päästöjä. Laskuriin on pyritty

tuomaan kaikki olemassa oleva tietämys. Aina, kun jostain saadaan parempaa tietoa, laskuri voidaan päivittää. Laskurissa on mahdollista muuttaa monia tekijöitä, esim. akuston kokoa, joista saadaan vähän erilainen lopputulos. Mukana ovat myös biokaasu ja etanoli. On käynyt ilmi, että akustojen päästötiedoissa on valtava vaihtelu eri lähteissä. Valmistuksen aikaisen energiapanoksen päästökerroin on tässä merkittävässä asemassa. Käyttäjä voi laittaa laskuriin hyvin tarkat tiedot, mutta muuten keskiarvotiedot ovat oletustietoina. Nyt on olemassa Laskurin käyttöopas ja laskennan perusteet -aineistolle sisällysluettelo. Laskenta on kaikin puolin avointa ja tiedot ovat aina laskurista noudettavissa. Seuraavaksi tehdään yhteenvetoraportti, johon kerättäisiin laskurista nousevia havaintoja ja ymmärrystä. Yhteenvedossa voisi olla, missä ollaan trade offien kanssa, herkkyysanalyysia akustosta, miltä tietyt kehitysvaiheet näyttävät, ja lopuksi keskeiset nostot. Laskuriin pyydetään vielä ennen julkistusta kommentteja eri tahoilta. Raportin ja laskurin julkistuksen ajoitus riippuu saatavista kommentteista.

Raportista ja laskurista keskusteltiin.

6. Vesihuolto: raportti

Päivi Meriläinen (THL) esitteli raporttia. Raportti antaa kokonaiskuvan vesihuollon ilmastomuutokseen varautumisen tilasta Suomessa ja se perustuu vesihuoltolaitoksille tehtyyn kyselyyn. Raportista saadaan yleinen kuva sää- ja ilmatoriskeistä ja siitä varautuvatko laitokset niihin riskeihin. Selvityksessä käydään läpi vesihuoltoa Suomessa, sään aiheuttamia ongelmia nykyisin ja näiden mahdollisia muutoksia ilmastomuutoksen myötä, vesihuoltolaitosten näkemyksiä ja varautumista ilmastomuutokseen, sekä vesiepidemioiden ja varautumisen taloudellisia vaikutuksia.

Raportissa nostetaan seuraavia johtopäätöksiä:

- Sään ääri-ilmiöt aiheuttavat toistuvasti ongelmia raakaveden laadussa ja vedentuotannon jatkuvuudessa (esim. tulvat, sateet, myrskytuulet, hellejaksot, routa). Ääri-ilmiöiden yleistymisen aiheuttaa haasteita laitoksille. Samalla kovat pakkaset ja niihin liittyvät ongelmat vähentyvät. Sateisuus tulee jakautumaan hyvin paikallisesti, erityisesti pohjoisessa sateisuus muuttuu. Varautumisen tarvittava taso jatkossa myös vaihtelee. Esim. ukkonen, myrskytuuli ja tulva aiheuttavat ongelmia sähkösaannissa.
- Toimijat ovat hyvin tietoisia ilmastomuutoksesta sekä ihmistoiminnan vaikutuksesta siihen. Vähemmistö kuitenkin kokee ilmastomuutoksen lisäävän sään ääri-ilmiöitä, tai kokee ilmastomuutoksen uhkaavan oman laitoksen toimintaa. Suomen tasolla ilmastomuutosta pidetään kuitenkin uhkana vesiturvallisuudelle.
- Vesihuoltolaitokset kokevat pystyvänsä varautumaan riskeihin hyvin. Erityisesti on varauduttu sähkökatkoihin. Toisaalta usea laitos on hyvin pieni, ja näillä ei ehkä ole mahdollisuuttakaan varautua. Lainsäädäntö ei suoraan edellytä ilmatoriskien huomioimista, joka kolmannessa laitoksessa näitä riskejä ei oltu tarkasteltu lainkaan.
- Laitokset tarkastelevat sää- ja ilmatoriskejä hyvin lyhyellä aikajänteellä, jos lainkaan. Laitokset kuitenkin haluaisivat pidemmän aikavälin ennustuksia, ja näiden tulisi samalla olla hyvin paikallisia. Erityisesti ukkoseen, myrskytuuleen ja kovaan pakkaseen on varauduttu.

- Suomessa on ollut 1998-2018 yhteensä 72 epidemiaa ja 218 erilaista likaantumistapausta. Näiden kansantaloudellinen merkitys on ollut pieni, mutta paikalliset vaikutukset voivat olla suuria. Suurimmissa epidemioissa sairastuneita ollut tuhansia. Verrattuna esim. sairaspöissaolojen kustannuksiin varautumisen kustannukset laitoksille olisivat hyvin pieniä. Kustannukset sairaspöissaoloista ovat liikkuneet noin 1 ja 3 miljoonan välillä.
- Sopeutumisen osalta pienet laitokset ovat haasteellisimmassa asemassa, sillä resurssit ovat näissä vähäisimmät. Ilmastomuutoksen vaikutuksia vesihuoltoon ja sopeutumistoimien riittävyttä olisi syytä arvioida kansallisella tasolla säännöllisesti.

Raportista keskusteltiin. Raporttia muokataan kommenttien perusteella ja koko raportti lähetetään vielä kaikille. Johtopäätökset otetaan uudestaan käsittelyyn lokakuun kokoukseen.

7. Kuinka paljon ja kenen kanssa: synteesiraportti

Kulovesi kertoi hankkeen tilanteesta yleisesti. Hankkeen päivitetty nimi on ”Kohti ilmastokestävää maailmaa ja Suomea”. Raporttia ollaan saattamassa loppuun. Julkistustilaisuus on alustavasti 4.10. Hankkeessa on neljä osahanketta ja nyt on mietitty, miten niiden keskeiset johtopäätökset tuodaan yhteen. Päädyttiin siihen, että osahankkeista tehdään yksi policy brief -tyylinen yhteenveto ja synteesiraportti. Kattavana teemana on ollut ilmastotoimien kunnianhimon nostaminen: kansainvälinen konteksti, Pariisin sopimus ja 15 keskeistä päästäjämaata, laskelmat Suomen oikeudenmukaisesta kontribuutiosta Pariisin sopimuksen mukaisiin hiilibudjetteihin, päästövähennyspolut tarkemmin, sekä toimijat.

Nyt käydään tarkemmin läpi vain luonnos hankkeen avainviesteistä. Avainviesteistä keskusteltiin ja niitä kirjoitetaan kommenttien perusteella eteenpäin. Muokattu versio menee Rantakarin työstettäväksi. Tämä versio tulee kaikille nähtäväksi ennen 4.10. tilaisuutta.

8. Viestintä

Rantakari kertoi viestinnästä. Verkkosivut on päivitetty kaikkien hankkeiden osalta, myös englanniksi. Myös vanhat englanninkieliset hankkeet on päivitetty arkistoon. Tulevia tilaisuuksia ovat 13.9. LULUCF-aamukahvitilaisuus toimittajille ja 4.10. pitkän aikavälin hankkeen tilaisuus. Sähköautolaskurin julkistus on kommenttien saannin ja 4.10. tilaisuuden jälkeen. Vesihuolto siirtyy hieman myöhempään ajankohtaan, ehkä marraskuulle. Tulossa on mahdollisesti myös eduskuntatapaaminen ympäristövaliokunnalle tai uusille kansanedustajille. Tilaisuus olisi vastaava kuin aiemmin.

Viestinnästä keskusteltiin. Rantakari tekee listan kaikkien hankkeiden julkistusten suunnitelluista aikatauluista ja lähettää sen kaikille.

9. Paneelin sisäiset asiat (ilman ministeriöiden edustajia)

Ei sisäisiä asioita.

10. Muut mahdolliset asiat

a. Seuraavat kokoukset

Lokakuun kokoukseen 25.10. klo 12-16 Ilmatieteen laitoksella tulevat käsittelyyn raportit kasvatuksesta ja kulutuksesta. Sosiaalisen hyväksyttävyyden raportti voi olla tuolloin vielä vaiheessa, mutta raportista käydään ainakin välikeskustelu. Raportin hyväksyntä voidaan ottaa joulukuun kokoukseen.

Joulukuun kokouksen yhteydessä on päätösillallinen. Päätetään joulukuun kokouspäiväksi perjantai 13.12.

b. Muut

YM on palkannut eläköityneen Heikinheimon tilalle Heta Heiskasen. Heiskanen tulee hoitamaan paneelin suuntaan samoja asioita kuin Heikinheimo.

Paneelin arviointiraportti on julkaistu ja siitä on myös tiedotettu hiljattain. Raportti löytyy verkosta: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161729>.

11. Kokouksen päätös

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15:08.